

Šiame numery:

Iš konfliktų į susitaikymą.

Dr. Martyno Liuterio 500 metų sukakties proga.

Liuterio kilmės šaknų beišskant.

Iš Martyno Liuterio „Mažojo katekizmo“.

Reformacija Lietuvoje.

Martyno Liuterio giesmės lietuvių evangelikų giesmyne.

Nuomonės ir pastabos — kultūrinės premijos.

Naujos knygos.

1983 metų LB literatūros premija.

Jaunųjų lietuvių rašytojų novelės ir eilėraščių konkursas.

Kertinė Parastė

Iš konfliktų į susitaikymą

Šiais metais pasaulyje švenčiama Martyno Liuterio 500 metų gimimo sukaktis. Krikščionybės istorijai ir visą Vakarų kultūrą diržiai paveikęs dr. Martynas Liuteris gimė 1483 m. lapkričio mėn. 10 d. Eisleben miestelyje, Turingijoje, dabartinėje Rytų Vokietijoje. Sukaktis yra proga pervertinti jo asmenį, jo skelbtas įžvalgas, jo vaidmenį krikščioniškoje tradicijoje. Tai linkme daug pasidaravusių yra Bendroji Romos katalikų ir liuteronų komisija (sudaryta ir paskirta dar 1973 metais Vatikano Sekretoriato Krikščionių vienybei siekti ir Pasaulinės Liuteronų federacijos). Šiomis dienomis išleistas jos pareiškimas Liuterio 500 metų sukakties proga, vadinantis Martyną Liuterį „Jėzaus Kristaus liudytoju“ ir nužėdžiantis gaires Reformacijai suvaidinti bei jos rūpesčius dabartiniams laikams panaudoti ir pratęsti.

Liuteris — jo asmuo ir mokslas — stovi ant modernių amžių sienelės ir tebeturi lemiamos įtakos bažnytiniai istorijai, visuomenės santvarkoms ir vakarietiška galvosenai. Jo negalima apeiti. Liuterio reikšmė sekusi Reformacija ir Kontreformacija turi ir savo tragišką istorinę pusę: dar vienas krikščionių bažnyčios skilimas, politinės nesantaikos, persekiojimai, ištęsti karai — visa tai yra palietę ir mūsų tėvynę. Priežastys labai sudėtingos ir nelengvos suprasti, todėl istorikų ir teologų tebėra aiškinamos (Pvz., kun. V. Bagdanavičiaus straipsnis šiame numery analizuoja viduramžių tiesos sampratą kaip reikalingą foną Liuterio pasipriešinimui Bažnyčios autoritetui suprasti). Tačiau šitos istorijos nebegalime atšaukti — ką galime daryti, tai neigiamas jos pasekmes bandyti pašalinti iš savo pačių gyvenimo, suprantant įvykių kilmę ir pripažįstant abipuses klaidas.

Viena aišku, iš teologinio požiūrio Liuteris yra neatsiejama dalis krikščionybės. Jo skelbtoji žinia — kad Dievas yra maloningas žmogui, nuodėmę atleidžiantis, kad krikščionis yra pašauktas gyventi absoliučiu pasitikėjimu savo Dievu, kyla iš pačios Evangelijos širdies — Jėzaus Kristaus Dievo Karalystės skelbimo. Liuterio aiškinimas žmogaus „išteisinimo“ Dievo akys, centrinė jo skelbimo dalis, yra punktas, dėl kurio arčiausiai sutaria katalikai ir liuteronai teologai mūsų laikais. Taip visai neseniai pareiškė Amerikos katalikų ir liuteronų dialogą vedanti komisija, kaip tik šiais metais užbaigusi

septintąją pasitarimų, pradėtų 1965 metais, sesiją, skirtą šiai teologinei doktrinai nagrinėti. Sutinkama ir dėl Liuterio pabrėžtos krikščioniškojo tikėjimo savokos — kad tikėjimas yra viso asmens angažavimas, esminis krikščionies atsiliepimas į Dievo teikiamą malonę. Kaip Bendroji Romos katalikų ir liuteronų komisija savo pareiškime pažymi, iš teigiamojo Liuterio palikimo mes visi galime ir toliau mokytis. Šiuos punktus nuosekliai ir aiškiai išdėsto lietuvių liuteronų teologas ir šv. Rašto vertėjas prof. dr. kun. Algirdas Jurėnas čia spausdinamame straipsnyje (žodis, tartas Sinodo pamaldose su dr. Martyno Liuterio 500 metų gimtadienio minėjimu 1983 m. liepos mėn. 3 d. Tėviškos lietuvių evangelikų liuteronų parapijos bažnyčioje, Chicagoje). Be abejo, Liuterio palikimas prof. Jurėnas aiškina iš liuteronų teologijos akiračio; katalikai teologai kai kuriuos punktus gal kiek kitaip nušviestų, bet todėl čia yra reta proga pažvelgti į Liuterio mokslą „iš vidaus“.

Kaip neatsiejamas Liuteris ir reformacija nuo krikščionybės, taip ir protestantizmo reikšmė neištrinama iš Lietuvos istorijos. Tai keliais plačiais bruožais savo straipsny išryškina kun. Fricas Skėrys, dabartinis lietuvių evangelikų sielovados vadovas Vokietijoje ir ilgametis Vasario 16 gimnazijos mokytojas. Istoriniai įvykiai pakreipė didžiųjų lietuvių į katalikybę. Bet reformacinis judėjimas paliko mūsų tautoj svarbius pėdsakus. Sustojame ir pagalvojame: pirma spausdinta lietuviška knyga, kurią taip branginame ir jos 400 metų sukaktį iškilmingai minėjome dar Vokietijos stovyklose, buvo Martyno Mažvydo katekizmas. Su protestantizmu gimsta ankstyvoji lietuviška raštija (ant spausdinto žodžio dar ir dabar esam linkę tebestatyti savo tautos gyvastį). Pirmas šv. Rašto vertimas į lietuvių kalbą buvo Jono Bretkūno, Prūsų Lietuvis dvasininko, žymiausio 16 amžiaus lietuvių rašytojo — jo rankraščiai kaip tik šiuo metu studijuojami dėl jų neįkainojamos vertės duomenų lietuvių kalbos raidos atsekimui. Lietuviška rašytinė poezija pradeda megztis su gausiais protestantiškais giesmynais (žr. Jurgis Lebedys, *Senoji lietuvių literatūra*, Vilnius, 1977), kurie taipgi nulemia ir lietuvių eilėdaros kryptį. Pirmasis klasikinis mūsų literatūros veikalas — Tolminkiemio klebono Kristijono Donelaičio poema *Metai*, o ir tautinio atgimimo, Aušros laisvės (Nukelta į 2 psl.)

Martyno Liuterio 500 metų sukakties proga

PROF. DR. KUN. ALGIRDAS JURĖNAS

Šių metų lapkričio dešimtą dieną suėjo 500 metų nuo Martyno Liuterio gimimo. Liuteronai visame pasaulyje ir su jais visa evangeliška krikščionija mini jo 500 metų gimimo sukaktį.

Dažnai prikišama, kad Liuteris suskaldė ir susilpnino Bažnyčią. Bet istoriniai faktai rodo, kad jis niekad nesvajėjo sukurti naują Bažnyčią; jis tenorėjo reformuoti savo senąją Bažnyčią. Jis norėjo tik pašalinti iš Bažnyčios korupciją, ypač prekybą atlygiais. Dar Liuteriui neprabilus, buvo girdimi balsai, reikalaujant reformos „viršūnėse ir galūnėse“. Prikaldamas prie Wittenbergo pilies bažnyčios durų savo 95 tezės, Liuteris nesiekė nieko daugiau, kaip atkreipti savo Bažnyčios dėmesį į netinkamas praktikas ir pažadinti teologines diskusijas. Bet tasyk jis neprašė, kad jo tezės sukurs ugnį, kuri apšviestų visą Vakarų pasaulį.

Liuterio Bažnyčia nepriėmė jo kritikos, nesiekė reformų, bet pasiryžo užgniaužti jo veiklą su ciesaoriaus pagalba. Neuzmiršamas istorinis momentas, kai Liuteris, stovėdamas ciesaoriaus ir jo vyskupų akivaizdoje ir verčiamas atšaukti savo raštus, sušuko: „Čia aš stoviu, kitaip negaliu. Dieve, padėk man. Amen“. Liuteris gerai žinojo, kad jam grėsė Huso likimas. Bet, pasitikėdamas Kristumi, jis vyko į Wormsą. Prieš vykdamas, jis rašė savo laiške Špalatinui: „Kristus yra gyvas, ir mes vyksime į Wormsą, nors ir visi pragaro vartai ir oro galybės pasipriešintų“. Tragiška, kad jo paties Bažnyčia, kurios geroje jis sielosio, išėjo jo gyvybės, ne reformos. Ne Liuteris atsiskyrė nuo savo Bažnyčios ir suardė ją, bet Bažnyčia ekskomunikavo jį, ir tokiu būdu atsirado schizma, kurios neįstengė pagydyti net penki šimtai metų.

Meilė Evangelijos tiesai, kurią Liuteris atrado studijuodamas Pauliaus *Laišką romėnams*, ir pasiryžimas ją kelti aiškint darė jį reformatorium. Pats Liuteris stebėjosi Evangelijos žodžio

galia, nes viename pamoksle jis sako: „Aš pasipriešinau popiežiui, atlaidams ir visiems papistams, bet ne su smurtu, ne su piktumu, ne su puolimu; tik Dievo žodį aš... skelbiau ir rašiau, nieko daugiau nedarydamas. Tas žodis... tiek nuveikė, kad popiežystė pasidarė tokia silpna ir bejėgė, jog joks kunigaikštis ar ciesaorius niekad negalėjo jai padaryti tiek daug žalos. Tas vienintelis žodis, mano skelbiamas ir rašomas, visa tai įvykdė ir nuveikė“. Tikrai, jis apėmė tarsi žaibo greičiu visą vokiečių tautą ir ją sujudino.

Liuterio reformacija palietė ne tik Vokietiją, bet ir Angliją, ir Skandinaviją, ir Pabaltijo kraštus. Kai John Wesley, klausydamasis Liuterio *Laiško romėnams* komentaro, atsivertė, jis savo veikla ne tik, kaip istorikai mano, išgelbėjo Angliją iš kruvinos prancūzų revoliucijos, bet per metodizmo sąjūdį žymiai apsprendė ir Amerikos protestantizmo charakterį. Iš tiesų Liuterio reformacija buvo kaip akmuo, kuris įmestas į vandenį, sukėlė bangas, kurios eina ratu vis toliau ir toliau. Galimas dalykas, kad be Liuterio reformacijos nebūtų Amerikos ir jos demokratinės santvarkos, kokią šiandien turime, ir gal mūsų pačių čia nebūtų.

Štai keletas žymesnių Liuterio įžvalgų, turinčių pasiliekantį, amžiną vertę. *Vieną pirmą* Liuteris atrado ir išryškino Evangelijos tikėjimą. Savo vienuolyno celėje jis iškovojęs sielos kovą, kurios padariny buvo nauja Evangelijos samprata. Vidinis nerimas, rūpestis išganymu jį atvedė į vienuolyną. Jis įstojo į jį, kad maldomis, pasninkais ir griežta kūno disciplina palankiai sau nuteiktų Kristų, rūstųjį Teisėją. Dieną ir naktį jį kankino klausimas: „Kaip man rasti gailėstingąjį Dievą?“ Bet sakramentų ir nuopelnų sistema, kuriai jis buvo atsidavęs, nesuteikė jam ramybės. Liuteris nepasitenkino savo draugų raminaisiais žodžiais, bet siekė

Martynas Liuteris (16 a. raiziny).

absoliutaus tikrumo. Jis norėjo kurti savo gyvenimo pastatą laikui ir amžinybei ant nepajudinamos uolos, bet visi jam siūlomi ramsčiai sulūžo po jo rankomis ir žemė susiūbavo po jo kojomis. Iš lėto, po ilgos dvasinės kovos, studijuojant ir dėstant *Laišką romėnams*, jam pradėjo brėžti nauja šviesa. Pagaliau jis suvokė šio nesuvyruojančio tikrumo ir didelio džiaugsmo, kas yra Evangelijos tiesa ir jėga. Ką jis atrado, ką jis nutvėrė su visa sielos galia, buvo maloningojo Dievo apsieiškinimas Evangelijoje, nukryžiuotame ir prisikėlusiam Kristuje.

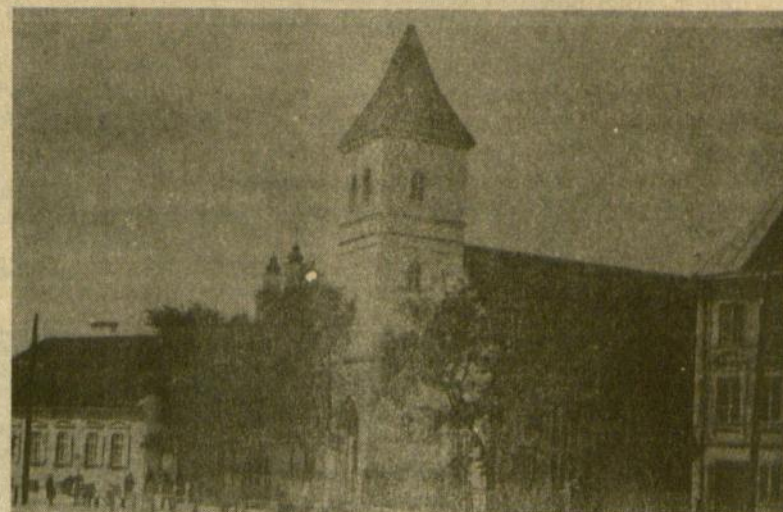
Ką kitados buvo patyręs Paulius, tą dabar, nors ir ne taip audringai, pergyveno Liuteris. Ką jis patyrė ir ką jis skelbė su vis didėjančiu aiškumu, buvo nepaprastų suprasinimų, laisvinantių redukcija. Iš daugiasluoksnės atgailavimų, darbų, griežtų nuostatų ir malonių sistemų, iš magijos priemonių ir aklo paklūnumo, jis vedė savo klausytojus į vieną koncentracijos tašką. Krikščionybė, jis aiškino, yra juk niekas kita, kaip gyvas pasitikėjimas gyvuojančiu Dievu, kuris apsieiškę ir atvėrė savo širdį Kristuje. Objektiviai žiūrint, krikščionybė yra Jėzus Kristus, Jo asmuo ir Jo darbas. Subjektivių požiūriu, ji yra tikėjimas. Jos turinys — malonūs Dievas, kuris dėl Kristaus Viešpaties nuopelnais mirties atleidžia mums mūsų nuodėmes. Tame Liuteriui glūdi visas krikščionies tikėjimas. Tvirtas, pastovus širdies pasitikėjimas Dievu jam pasidarė visa tikėjimo suma. Palikęs visas asketines pratybas, visus bažnytinės hierarchijos ir sakramentinės sistemos tarpininkavimus, jis išdrįso gyvu tikėjimu užčiuopti Dievą Kristuje, ir šituo tikėjimu, kurį jis laikė Dievo veiksmu, Liuteris įgavo tikrumą, džiaugsmą ir ramybę, kurių viduriniui amžiui žmogus nežinojo. Ir kas Liuteriui buvo tikėjimas? Ne protinis pripažinimas įvairių Bažnyčios dogmų ir istorinių faktų tiesos, bet nuodėmių atleidimo tikrumas ir naujas santykis su Dievu, kuris Kristuje perkuria ir atnaujiną visą būtį. Liuteriui tikėjimas buvo gyvas, dinamiškas, paveiklus veiksnys, tvirtas ir džiugus pasitikėjimas Dievo malone Kristuje.

Antra, Liuteris, kaip niekas kitas nuo apaštalo Pauliaus laikų, iškėlė švieson tiesą, kad žmogus išteisinamas vienu tikėjimu, ne darbais. Tai buvo revoliucinės reikšmės teigimas. Liuteriui išteisinimo mokslas nėra viena iš daugelio doktrinų, bet

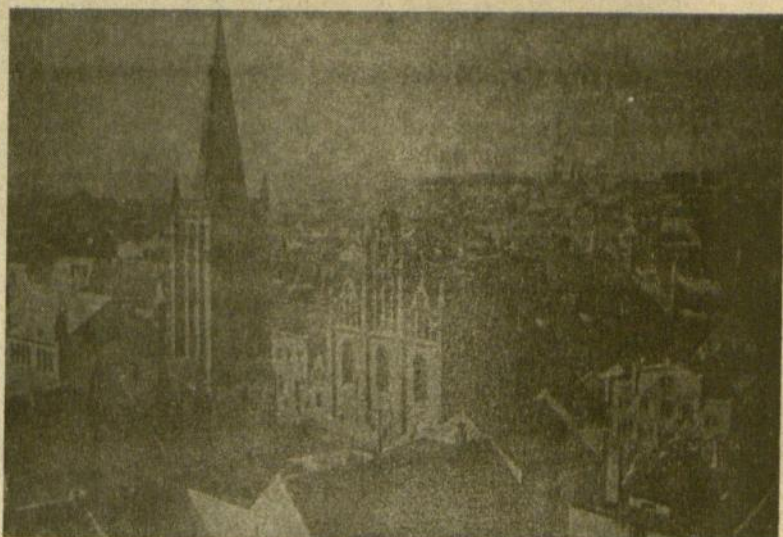
doje. Iš čia Liuterio pasakymas, kad mes esame kartu teisūs ir nusidėjėliai.

Liuterio priešininkai nesuprato Liuterio teigimo ir iškreipė jį, prikišdami, esą, jei žmogus pateisinamas vienu tikėjimu, geri darbai nebūtinai reikšmės. Liuteris padaręs kelią į dangų per daug lengvą. Tiesa, Liuteris, kaip Paulius tūkstantį metų pirm jo, sako, kad žmogus išteisinamas vienu tikėjimu, bet Liuteriui tikėjimas yra kartu ir atgimimas, viso asmens atnaujinimas, perkeitimas. Tikėjimas neatskiriamas nuo darbų; tikėjimas neprašomas daro gerus darbus. Tikėjimas, kuris nėra tuo pačiu atnaujinimas ir nepasireiškia gerais darbais, Liuteriui nėra joks tikėjimas. Ir jei apaštalas Jokūbas rašo, kad tikėjimas be darbų negyvas, jis sako tiesą ne ta prasme, kad darbai daro tikėjimą gyvą, bet tik ta prasme, kad negyvas tikėjimas negali produkuoti darbų. Darbai, tiesa, vaidina reikšmingą vaidmenį krikščionies gyvenime, bet ne kaip priemonė išganymui įsigyti, tik kaip ženklas, kad mūsų tikėjimas yra tikrai gyvas. Liuteris nepailso tvirtindamas, kad vienintelis darbas, būtinas išganymui, yra tikėjimas. Bet tikėjimas yra Dievo Dvasios, ne žmogaus, darbas. Tik tikėjimas, kaip pasitikėjimas Dievo malone Kristuje, daro žmogų gera, primtiną Dievui, ne jo darbai. Liuteris sako: „Geri, dievoti darbai nepadarą gero, dievoto žmogaus, bet tik geras, dievotas žmogus daro geras, dievotus darbus. Piktai darbai nepadarą pikto žmogaus, bet piktas žmogus daro piktus darbus. Taigi asmuo turi būti geras ir dievotas, pirm negu visi geri darbai išeina iš gero, dievoto žmogaus. Taip kaip Kristus sako: „Blogas medis neneša gero vaisiaus. Geras medis neneša blogo vaisiaus“. Aišku, kad ne vaisiai neša medį ir ne medžiai auga ant vaisių, bet atvirkščiai: medžiai neša vaisių ir vaisiai auga ant medžių. Kaip medžiai turi būti pirm vaisių ir

(Nukelta į 4 psl.)

Evangelikų liuteronų bažnyčia Kaune.

Klaipėdos miesto vaizdas su lietuvių pamėgta „Žemininkų bažnyčia“ (dešinėje), kurioje savo laikų pamaldas veddavo kunigai Pipirs, Serenis, Ribaitis, Rėdmeris, Reidys, Lokys ir kiti.

Pu 24-6652

LBK Vakarų
Respublikinė
biblioteka

Liuterio kilmės šaknų beieškant

V. BAGDANAVIČIUS

Norint suprasti Liuterį ir jo elgesį Bažnyčios vienybės atžvilgiu tenka pasigilinti į tuos laikus, kuriuose jis gyveno. Tik atkreipus dėmesį į tai, kaip tada buvo žiūrima į popiežiaus vaidmenį Bažnyčioje, į mokslo, t.y. filosofijos ir teologijos reikšmę tikėjimo dalykuose ir į tai, kaip vaidmenį šv. Raštas turi Bažnyčios gyvenime, galima bandyti suprasti Liuterio pasireiškimą. Dabartiniam katalikams jis atrodo perdidelis aki-broktas, būtent savo pasisakymais prieš popiežių ir už individualaus proto pranašumą prieš centrinę Bažnyčios vadovybę.

Reikia iš syk pasisavinti tiesą, kad prieš Liuterio laikus popiežiaus vaidmuo nebuvo taip išryškėjęs, kaip jis yra išryškėjęs mūsų laikais po Pirmojo Vatikano susirinkimo. Nepaisant didelės popiežiaus reikšmės ano meto politiniame gyvenime, katalikai teologai tada atvirai svarstė klausimą, koks yra popiežiaus vaidmuo sprendžiant tikėjimo klausimus.

Norint tai geriau suprasti tenka pasisavinti dar vieną viduramžinės dvasios bruožą, būtent filosofijos įtaką gyvenimui. Tada žmonių pažūra į filosofiją buvo tokios aukštos vertės, kad niekas neturėjo drįsti jai priešintis. Universitetas tada vadovavo tiek teologiniam, tiek meniniam gyvenimui. Tai sakant, turima galvoje ypač 13 šimtmetis. Taip, štai, šiandien mums beveik juokinga atrodo Paryžiaus universiteto pretenzija 13 šimtmetį, teigti, kad šis universitetas yra institucija, kuri aprenžia tikėjimo klausimus labiau negu vyskupas. Turint tai prieš akis, ne taip jau neįtikima pasidaro ir dr. Liuterio pretenzija ne tik aptarti tikėjimą, bet ir patvirtinti bažnytinis reikalas. Tik turint prieš akis didelį visuomenės pasitikėjimą universitetu žodžiu, galima išaiškinti liuterinės

reformos pasisekimą visuomenėje.

Grįžtant prie universitetų įtakos, kaip iliustraciją galima prisiminti iki mūsų laikų išlikusią tradiciją, kad universitetai naudoja autonomijos privilegiją nuo civilinės valdžios. Šią privilegiją norėjo naudoti ir apšviestos laikų suvoktas universitetas. Bet jam tokios privilegijos nenorėjo pripažinti jo išugdyti totalistiniai valdovai.

Iš penkioliktojo šimtmečio išlikusio nežinomo Vienos dominikono komentaro Tomo Akviniečio studijai *Summa contra Gentiles* galime gauti gyvą atgarsį, kaip tais laikais buvo svarstoma įvairūs tikėjimo klausimai. Iš jo pastabų aiškėja, koks didelis autoritetas buvo pripažįstamas filosofinei tiesai. Šis autorius yra nuomonės, kad jei tarp Bažnyčios kardinolų, vyskupų, ir visuomenės, be popiežiaus, iš vienos pusės, ir teologijos profesorių iš kitos pusės, yra nuomonių skirtumas, tai teologijos profesorius reikia tikėti labiau, negu Bažnyčia (M. Grabmann, *Mittelalterliches Geistesleben*, III tomas psl. 444-5). Atrodo, kad šis panašaus aukšto vertinimo teologinės galvosenos Liuteris galėjo padaryti praktišką išvadą.

Tas pats Vienos dominikonas svarstė ir kitą klausimą, kurį radikaliai sprendė ir Liuteris. Klausimas buvo, kuo reikia labiau tikėti: šv. Raštu ar Bažnyčia. Prieš atsakydamas į tą klausimą, autorius atsimena šv. Augustino pasisakymą, kad jis netikėtų nei šv. Raštu, jei į tai neskatintų Bažnyčia. Atsakydamas į šį klausimą, Vienos dominikonas skiria dvejopą Bažnyčios supratimą. Jeigu Bažnyčia yra suprantama kartu su jos galva Kristumi, ja reikia tikėti. Jeigu Bažnyčia, tačiau, yra suprantama tik kaip Kristaus sužadėtinė, tai ja tikime tik tiek, kiek tai yra pažadinta šv. Rašto. Grįždamas prie šv. Augustino pažūros, šis autorius išsireiškia labai drąsiai.

Erfurto miestas Vokietijoje — kairėje katedra, kurioje Liuteris įšventintas kunigu. (1493 m. raizynys).

Jis sako, kad į šv. Augustiną reikia žiūrėti, kaip į tikėjimo naują, kuris nesupranta pačios pagrindinės priežasties, dėl kurios reikia tikėti. Ir savo pastabą užbaigia tiesiog įžeidžiančiu sakinium. „Jeigu popiežius kartu su taryba nuspręstų, kad Tobijo šuo buvo be uodegos, tai tuo nereikėtų tikėti“ (Grabmann, psl. 445). Tai yra jau netoli nuo Liuterio supratimo šv. Rašto reikšmės tikėjimui.

Šitos atsitiktinės ištraukos mums tačiau paliudija iš kokios teologinės atmosferos ateina Liuteris. Reikia pastebėti, kad šis Vienos autorius nebuvo šv. Sosto priešas. Jis tik atstovavo sveiko proto reikšmei. Iš kitos pusės, jis buvo aukštos nuomonės apie savo laiką Bažnyčią. Taip, štai, jis svarsto klausimą, kuo labiau reikia tikėti ar apaštalių laikų Bažnyčia ar dabartinė Bažnyčia. Ir atsako, kad nereikia labiau tikėti pirmine Bažnyčia negu dabartine, nes ir ši Bažnyčia yra ne mažiau veikianti Šventosios Dvasios, negu apaštalinė. Apaštaline Bažnyčiai pirmenybę jis pripažįsta tik tiek, kad ji yra arčiau tikėjimo šaltinio, negu dabartinė (Grabmann psl. 545-6.).

Tačiau yra ir kita viduramžio pagarbos tiesai forma, kuri yra skirtinga nuo čia aprašytos. Čia aprašytas bruožas yra iš 15 šimtmečio, t.y. iš viduramžių pabaigos. Kita, labiau būdingą vidur-

amžiniam tiesos vertinimui bruožą, galima išskaityti iš Dantės kūrybos. Tryliktojo šimtmečio pagarba tiesai yra būdinga tam tikru standumu ar net kietumu. Į tiesą buvo žiūrima kaip į žmonių bendrę, o ne kaip atskiros žmogaus pasiekimą. Tiesa buvo laikoma tokia vertybe, kurios nešėjų, aišku, yra atskiras žmogus, bet kurio asmeniškumo čia nepasirodo. Dėl to *Dieviškosios komedijos* personažai būdami labai tvirti tiesos nešėjai, tačiau moderniam skaitytojui yra ne tik neįdomūs, bet tiesiog neprieinami. Romano Guardiani yra savo laikui aprašęs savo odiseją, kurią jis išgyveno norėdamas rasti meninę tiesą *Dieviškojo komedijoje*.

Dantės tiesos standumas yra atsekamas įvairiais keliais. Štai Dantė yra pabėgęs iš bažnytinės valstybės įtakos ir tuo pačiu yra priešikuose santykiuose su popiežium. Tačiau dėl to jam nekyla jokia tikėjimo krizė. Jame katalikiška filosofija yra tokia tvirta, kad jam nekyla Bažnyčios mokslo teisingumo klausimas. Ši tiesa yra tokia tvirta, kad ji apsigina pati save. Arba vėl, štai Dantė patalpina savo pragarą 11 skyrinyje popiežių Anastazijų II, bet už ką? Jis jį nubaudžia ne už moralinius nusikaltimus, bet už nukrypimą nuo krikščioniškos tiesos, būtent už palaikymą nestorianizmo. Nestorianizmas nepakankamai tvirtai jungė Kristuje dievišką ir žmogišką prigimtį. Šiandien manoma, kad šis kaltinimas Anastazijui II nebuvo teisingas (Grabmann, psl. 446.).

Taip pat ir kitas popiežius, būtent Liberius, buvo praradęs gerą vardą viduramžiuose dėl neįtikimų tiesai. Mat jis buvo kaltinamas perdideliu atlaidumu arionizmai krikščionybėi, kuri iš šiaurinės Europos brovėsi pietinė (Grabmann, psl. 446). Arionizmas nepripažino Kristui pilno dieviškumo. Ši nepilna krikščionybė buvo pasiekusi ir lietuvių gyvenamas sritis, pirm čia ateinant pilnai krikščionybėi. Tai liudija kai kurių tradicijų liekanos. Arionizmas atgijo Lietuvoje ir reformacijos pradžioje. Lietuvos reformacijos vadai dėjo daug pastangų nuo arionizmo atsiriboti. (Žr. mano straipsnį „Radvila Juodasis — teologas“, *Draugas*, 1965 m. lapkričio 30 d. ir gruodžio 2 d.).

Bet ne tai mums šiuo metu rūpi. Mes čia norėjome iškelti tam tikrą viduramžinės tiesos kietumą, prieš kurį išėjo Liuteris. Liuteris pabrėžė ne tiek tiesos bendrumą, kiek asmeninį jos išgyvenimą. Tuo būdu jis labiau atsisakė nuo viduramžinės tiesos sampratos. Tačiau Viduramžiuose išvystytas pasitikėjimas tiesos jėga sudarė tą atramą, kuria remdamasis Liuteris išėjo reformuoti Bažnyčios. Tiesos jėga sudarė pagrindą, kuriuo remdamasis žmogus galėjo išdrįsti atsiriboti net nuo tokio, tvirto autoriteto, kaip Bažnyčios vadovybė. Tik viduramžio išdirbtu tiesos tvirtumu galima išaiškinti tą tvirtumą, kuriuo pasižymėjo Liuterio veikla.

Grįžtant prie Dantės tiesos tvirtumo verta pastebėti, kad jis, rodos buvo šalininkas mokslo, jog visos žmonių protas yra vienas ir kad atskiri žmonės jame tik dalyvauja. Tai buvo pažūra išmokta iš arabų Aristotelio aiškintojų. Bažnyčia nuo šios pažūros buvo atsiribojusi.

Svarstyti Liuterį išeinant iš viduramžinės krikščionybės gali kam atrodyti netinkamu priėjimu, nes jis yra naujos, skirtingos nuo viduramžinės, krikščionybės kūrėjas. Jis yra, tam tikra pras-

me individualistinės ir moralinės krikščionybės kūrėjas, ne tiek teorinės.

Tačiau nepaisant to, jo šaknys yra viduramžinėje kultūroje. Ir tai matyti patys liuteronai, jo teologinio palikimo tyrinėtojai. Štai šveicaras Hans — Werner Gensichen, autorius knygos *We Condemn*, studijuoja tai, kaip Liuteris smerkė klaidingus tikėjimo mokymus savo dokumente *Damnamus*, t.y. „Mes smerkiame“. Ir šis autorius, patį pirmąjį savo knygos sakinyje, randa reikalo sujungti Liuterį su viduramžine krikščionyste. Jis sako, „Atmetimas klaidingų mokslų ir klaidingų mokytojų yra vienas iš akivaizdžių ženklų, rodančių, kad reformacija išlaikė tam tikrą tęstinumą su Bažnyčia iš priešreforminių laikų“ (*We Condemn*, Saint Louis: Concordia Press, 1967, psl. 4).

Mes čia negalime norėti apimti visą, labai turtingą, Liuterio asmenybę ir jo veiklą. Mūsų uždavinys čia yra tik patvirtinti Liuterio kilmės šaknis, kurios glūdi viduramžinėje kultūroje. Panašiai sako ir čia paminėtas šveicaras autorius. Skirtumas tarp jo pasakymo ir šiam straipsnyje bandytos išreikšti minties yra tik tas, kad jis įžvelgia Liuterio bendrą su viduramžine Bažnyčia bruožą, o mes čia bandėme patį charakteringą Liuterio būdingumą rasti viduramžinės filosofijos tvirtybėje. Bet, žinoma, ir pats katalikiškas tikėjimas, nepaisant kai kurių skirtingumų, Liuterio yra išlaikytas.

Šiandien toks individualus krikščionybės reformuotojas kaip Liuteris yra neįmanomas dėl dviejų skirtingų priežasčių. Visų pirma šiandien Bažnyčios organizacija yra tiksliau aptarta, kaip objektyvi institucija. Taip pat ir protestantai šiandien krikščionių vienybės reikalą supranta daug geriau, negu jis buvo suprantamas Liuterio laikais.

Kita tos negalimybės priežastis yra filosofinio pobūdžio. Šiandien filosofija neturi tokio objektyvaus tikrumo, kokį ji dar turėjo viduramžių pabaigoje. Šiandien filosofas yra būdingas savo skepticizmu, negalėjimu pažinti giliau, kas yra tiesa. Dėl to teologas, kuris šiandien imtųsi, panašaus į Liuterio, uždavinio, patektų į modernios filosofijos išraustą duobę ir jo polėkis geriausiu atveju būtų išaiskintas kaip individualus dvasingumas, be filosofinės atramos.

Iš tikrųjų įvairūs bažnytinio gyvenimo reformos bandymai, tiek katalikų, tiek protestantų pusėje, moderniais laikais nėjo tikėjimo pagrindimo keliu. Visi šie sąjūdžiai buvo tik asketinio, dorinčio ar jauminančio pobūdžio. Kartais tas asketizmas neišėjo iš ribų, bet kartais, kaip pvz. korėjiečio Moon sąjūdyje, jis išvirtė dresiravimu.

Norint suprasti Liuterio tvirtumą nesiskaityti su Bažnyčios centrine institucija, reikia atkreipti dėmesį ir į įvairias krizes, kurias ši institucija išgyveno prieš Liuterio laikus. Taip štai negalima praleisti iš akių, koki smū-

Kertinė paraštė

(Atkelta iš I psl.)

kotarpis glaudžiai susijęs su Prūsų Lietuva ir su Mažąja Lietuva — su spauštuvėn Tilžeje, Klaipėdoje. Jo veikėjų tarpe — pavardės kaip Martynas Jankus, Jurgis Sauerweinas, Jurgis Mikšas, Martynas Šernius ir kiti. Šiuo metu išsiviję gyvai veikia evangelikų liuteronų ir reformatų parapijos, leidžiama jų spauda, o ir visam mūsų kultūriniame gyvenime, ypač muzikos pasaulyje, netrūksta, kaip ir anksčiau netrūko, ryškių asmenybių — evangelikų tikėjimo lietuvių. Galbūt tik mūsų laikais pradėjome gyviau jausti, kad protestantiškoji Lietuva taip pat yra Lietuva, ir ją reikalinga iglausti į mūsų tautinę samonę, norint, kad mūsų vaizdas Lietuvos istorijos būtų pilnas ir teisingas.

Prisijungdami prie kitų krikščionių pastangų skirti Liuteriui jam priderančią vietą krikščioniškoje tradicijoje, ir patys geriau įvertindami evangelikų poveikį lietuvių tautos kultūriniam bendrumui, vykdysime kiekvienos kartos ir kiekvieno amžiaus uždavinį perkrauti savo paveldėjimą: pasiimti, kas vertinga, atgaivinti, kas gali gyvuoti ir nešti vaisių, o leisti nugrimzti, kas žalinga, nusiimti naštas, kurių mums, priešingai negu mūsų protėviams,

nėra tikslo toliau nešti. (Pavyzdys, kaip galima ir atvirkščiai šio uždavinio imtis, būtų Rytų Vokietijoje visus metus vykstantis oficialus iškilmingas Liuterio sukakties minėjimas, pamačius, kad Liuterį galima bandyti ištempti ant protomarksisto kurpaliaus.) Mums patiems viena tokių progų yra ryto, 1983 m. lapkričio mėn. 13 d. 3 val. p.p. Lietuvių evangelikų liuteronų Tėviškos parapijos, 6641 S. Troy St., Chicagoje, vykstantis bendras Martyno Liuterio 500 metų sukakties minėjimas. Pagrindinę paskaitą skaitys prof. dr. Martynas Trautrimas iš Fremont, Nebraska — „Ko siekė Liuteris krikščionybėje“, taipgi iš katalikiško taško bus pažūrėta į Liuterio reikšmę mums. Dalyvaus Tėviškos parapijos choras, vadovaujamas muziko Arno Kaminsko. Kviečiama ir laukiama visa lietuviška visuomenė.

Šv. Tėvas Jonas Paulius II, kuris, beje, gruodžio 11 ruošiasi sakyti pamokslą liuteronų bažnyčioje (pirmas toks įvykis istorijoje) vienoje audienčioj pasakė: „Liuterio suaktyvinus metus matau kaip išganymo metus *visiems* krikščionims.“ Su šio šeštadienio *Draugo* kūriniu priedu jungiamės ir mes prie šv. Tėvo mums — katalikams ir protestantams išreikšto linkėjimo.

a. ll.

1983 metų Lietuvių Bendruomenės literatūros premija

JAV Lietuvių Bendruomenės Krašto valdybos, Kultūros tarybai pasiūlius, 1980 metais įsteigtoji 3000 dolerių Lietuvių Bendruomenės literatūros premija 1983 metais skiriama už lietuvių išsivijos grožinę kūrybą, išleistą 1982 ir 1983 metais, arba už bet kada parašytas rankraščius. Tebegalioja kitais metais skelbtos taisyklės.

1. Premija skiriama, atsižvelgiant į svarstomo kūrinio meninę vertę. Jei nebūtų gauta premijuotino lygio veikalo, vertinimo komisija pasiūlys Kultūros tarybai tris išsivijos rašytojus, premijuotinus už bendrąjį įnašą į grožinę lietuvių literatūrą. Vienam iš jų, Kultūros taryba, susitarusi su vertinimo komisija, skirtą 1983 metų premijai.

2. Premijai veikalus atsiųsti vėliausia data — 1983 m. gruodžio 31 diena.

3. Premijai veikalai siunčiami Kultūros tarybos vicepirmininko adresu: Viktoras Mariūnas, 1994 Beverly Hills Dr., Richmond Hts., Ohio 44143, tel. (1-216) 481-4534. Apie gautus rankraščius bus pranešta siuntėjams. Už paštuose užkliuvusias ar dingusias siuntas Kultūros taryba neatsako. Spaudinius siųsti tik paprasta siunta, nereikalaujanti gavėjo parašo.

4. Rankraščių pakanka atsiųsti po vieną nuorašą, jei po daugiau — palengvintų komisijai darbą. Jie bus grąžinami. Knygų atsiunčiama po penkias. Pageidautina, kad rankraščiai būtų rašyti mašinėle, bet bus priimami ir lengvai išskaitomi ranka rašyti kūrinių.

5. Pasitarus su Lietuvių Rašytojų draugija, į 1983 metų Vertinimo komisiją pakviesti ir sutiko būti nariais: dr. Viktorija Skrupskelytė, dr. Danguolė Tamulionytė, Balys Auginas, Balys Gaidžiūnas ir Viktoras Mariūnas.

6. Prie siuntos pridedama autoriaus tikroji pavardė, adresas ir telefono numeris.

Premiją laimėjusio rankraščio autorius galės tartis su Kultūros taryba dėl jo išleidimo.

Pastaba. 1984 m. premija bus vėl skiriama už grožinę literatūrą, 1985 — už liuanistinės tematikos mokslo veikala.

JAV LB Kultūros taryba

Iš D. Martyno Liuterio „Mažąjo katekizmo“

II. APIE ATPIRKIMĄ

Tikiu ir Jėzų Kristų, Jo vienatinį Sūnų, mūsų Viešpatį, kurs pradėtas iš Šventosios Dvasios, gimęs iš mergelės Marijos, kentėjo prie Pontijaus Piloto, nukryžiuotas, miręs ir palaidotas, nužengė į pragarą, trečiąją dieną kėlėsi iš mirusiųjų, įžengė į dangų, sėdi dešinėje Dievo, Visagalio Tėvo; iš ten ateis teisti gyvų ir mirusių.

Ką tai reiškia?

Aš tikiu, kad Jėzus Kristus, tikras Dievas, gimęs iš Tėvo pirm amžiu, ir gimęs tikras žmogus iš mergelės Marijos, yra mano Viešpats, kurs mane, prapuolusį ir pasmerktą žmogų, atpirkio iš visų nuodėmių, išvadavo iš mirties ir vėlnio galybės ne auksu, ne sidabru, bet savo šventu ir brangių krauju bei savo nenusipelnytu kentėjimu ir mirtimi, kad aš Jo būčiau ir Jo valdomas gyvenčiau Jo karalystėje ir Jam tarnaučiau amžinoje teisybėje, nekaltybėje ir išganyme, lygiai kaip Jis yra prisikėlęs iš mirusių, amžinai gyvena ir viešpatauja. Tai tikriausia tiesa.

Tėve mūsų, arba Viešpaties Jėzaus malda.

KETVIRTASIS PRAŠYMAS

Mūsų kasdieninės duonos duok mums šian-dien.

Ką tai reiškia?

Dievas duoda kasdieninės duonos ir be mūsų maldos visiems, net ir piktiesiems žmonėms; bet mes šia malda prašome, kad Jis mums duotų tai suprasti ir kad mes su padėka priimtume savo kasdieninę duoną.

Kas yra toji kasdieninė duona?

Kasdieninė duona vadiname visa, kas kāmui išlaikyti reikalinga: valgi, gėrima, rūbus, kurpes, namus, sodybą, laukus, gyvulių, pinigų, turtą, gerą vyrą, gerą moterį, gerus vaikus, gerą šeimyną, gerą ir teisingą vyriausybę, gerą valdžią, gerą orą, ramybę, sveikatą, dorą, garbę, gerus draugus, ištikim kaimynus ir tolygius dalykus.

D. Martyno Liuterio „Mažasis katekizmas“. Išleistas „Atžalyno“ Weilmheim/Teck 1947 metais — pirmosios lietuviškosios knygos 400 metų sukakties jubiliejiniiais metais.

Tolminkiemio bažnyčia, kurios parapijos klebonu yra buvęs „Metų“ autorius Kristijonas Donelaitis.

Paskutinis teismas (16 a. medžio raizynys).

Tilžės lietuvių evangelikų liuteronų bažnyčia.

Reformacija Lietuvoje

KUN. FR. SKĖRYS

Jau nuo 13 amžiaus vidurio Lietuvos žmonės buvo formaliai aprikštyti bei paskelbti krikščionimis (aukštaičių krikštas 1251 metais, atkartotas 1387 metais, žemaičių pirmas krikštas 1413 metais). Mūsų tėvynėje krikščionybę tuomet skelbė lenkų dvasininkai, kurie lietuviškai nemokėjo ir todėl beveik jokio sąlyčio su žmonėmis neturėjo. Jų vartojamos lotynų ir lenkų kalbos nei Lietuvos liaudžiai, nei didžiai bajorų daliai nebuvo suprantamos, todėl ir jų skelbiama krikščionybė liko lietuviams svetima tuo metu. Be to, dvasininkai, būdami svetimtaučiai, godžiai stengėsi čia įsigyti turtų ir kiek galėdami prabangiau gyventi, o grynai tikybiniais reikalais bei žmonių religiniu auklėjimu jie ne visada rūpinosi. Jie nerodė noro išmokyti vietinių žmonių, lietuvių, kalbą, jie nesirūpino nei jaunimo švietimu. Neturėdami dvasinio pašaukimo, kai kurie siekė sau tik privilegijų ir neribotos pasaulinės valdžios. Kai kuriais atvejais jie vyravo ir net bajorijoje. Pavyzdžiui, kunigai buvo atleisti nuo karo tarnybos, pasauliečių teismas negalėjo jų teisti, nes jie priklausė Romos jurisdikcijai, kai tuo tarpu dvasininkų teismas galėjo teisti ir pasauliečius. Žemės savininkas turėjo atiduoti dvasininkams dešimtą savo derliaus dalį, ir kol dvasininkas neatsimadavo savo dalies, savininkas neturėjo teisės likusios derliaus dalies nuimti nuo savo lauko. Kartais dvasininkas, norėdamas nubausti žemės savininką, samoningai nepaimdavo savo dešimtos derliaus dalies, ir taip nuo rudens lietuvių žūdavo visas derlius laukuose.

Liūdna buvo žemdirbių dalia — juos slėgė sunki baudžiavos našta, nes juos išnaudojo ir bajorai, ir dvasininkai. Su jais elgdavosi kaip su medžiagine nuosavybe. Spaudžiamas žemdirbis neturėjo kam pasiskųsti, todėl darbo žmogus su išsilgimu laukė geresnio rytojaus. Bet ne vien žemdirbiai, o ir bajorai buvo nepatenkinti dvasininkų privilegijomis, padėtim ir žvalgėsi į priėjimą iš atėjusių lenkų varžtų, nes tuo metu Lietuva jau siekė humanistinio sąjūdžio idėjas, smerkiančios žmogaus išnaudojimą ir skelbiančios sąžinės laisvę, lygybę, visuotinį švietimą.

Paskutinis subyrėjusio Kryžiuočių ordino magistras, Lietuvos Didžiojo kunigaikščio ir Lenkijos karaliaus Žygimanto (iš Gedimino giminės šakos) sesers sūnus, Hohenzollerno kunigaikštis Albrechtas Brandenburgietis pasiskelbė pasaulietiniu Prūsijos valdovu, atsisakė katalikybės, priėmė Liuterio skelbiamą Evangelijos tikėjimą, reformavo visą Prūsų Lietuvą ir tuo plačiai atidarė duris naujam Evangelijos tikėjimo mokslui plėstis ir į Didžiąją Lietuvą. Taip Liuterio reformuoto tikėjimo mokslą į Lietuvą nešė Karaliaučiaus bei kituose Vokietijos universitetuose ejęs mokslas jaunimas, taipgi kunigaikščio Albrechto pastangomis ir lėšomis leidžiamos protestantiškos lietuviškos knygos bei čion atskelbę amatininkai ir pirkliai, atvykę iš Prūsų Lietuvos, iš Prūsijos bei Vokietijos.

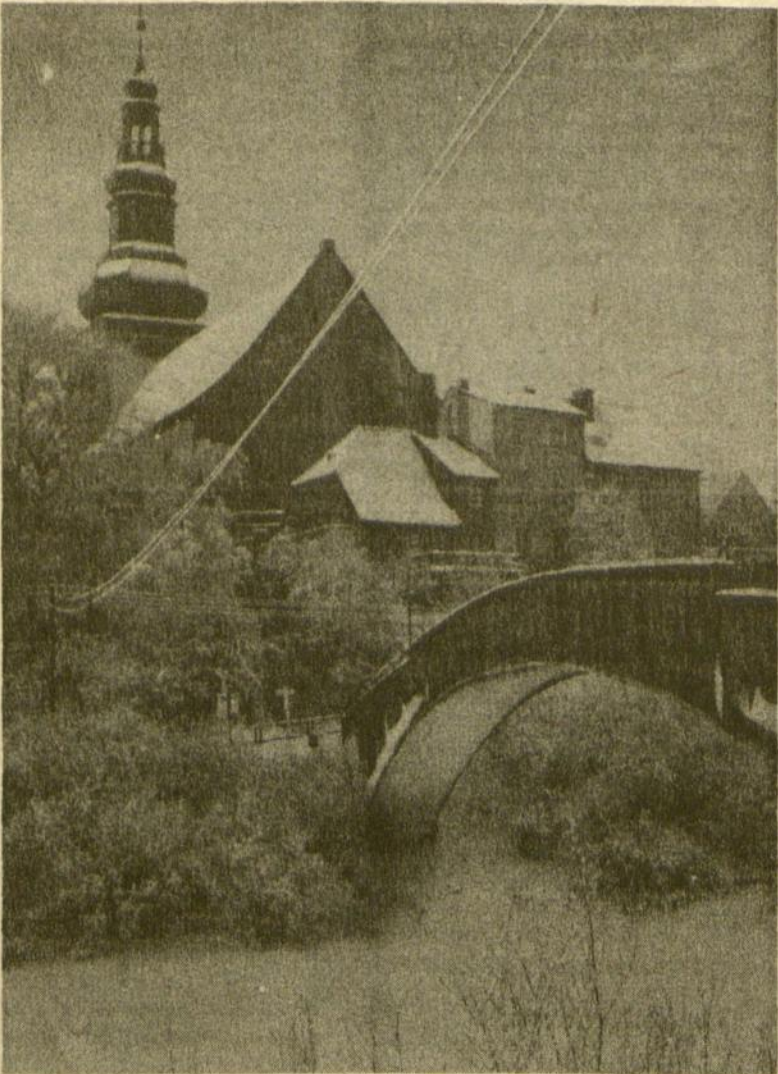
Todėl Liuterio reformacijos šalininkai daugiausia buvo miestelėnai, kiek žemdirbių, bei vienas kitas didžiūnų. Liuteronai labiausiai išsiplėtė pietų vakarų Lietuvoje ir iki mūsų laikų pasiliko gana tampa susiję su Prūsų Lietuva. Lietuvos liuteronai, ypač lietuviai, gana gyvai išlaikė Liuterio skelbtą pietizmą, maldingumą bei pasyvumą viešajam gyvenimui ir išugdė surinkimus bei panašias dvasiškai pietistines draugijas. Deja, tas pietistinis užsidarymas ir atsiribojimas nuo viešojo gyvenimo Lietuvos liuteronus atitolino nuo lietuvių tautos kultūrinio ir pasaulietinio gyvenimo. Kaip toliau matysime, jie, pasinėrę mistiškame pietizme, atitrūko nuo Lietuvos socialinio bei politinio gyvenimo ir nepajėgė svarbiais lietuvių tautos gyvenimo atvejais atlikti jiems priderančios pareigos. Liuteronų pasyvumą, ypač lietuvių tautos politiniame gyvenime, matyti, dar lėmė ir tas duomuo, kad jų tuometinė inteligentija bei vadovaujantys asmenys (lenkai dvasi-

ninkai) buvo svetimtaučiai. Nors šiaip kituose kraštuose, pvz., Vokietijoje, liuteronai, vadovaujami savos inteligentijos, gana veikliai dalyvavo savo tautos kultūriname bei politiniame gyvenime.

Zwinglio - Kalvino reformaciją į Lietuvą atnešė daugiausia pačių lietuvių didikų sūnūs. Būdami turtingi, jie turėjo daugiau galimybių vykti į tolesnius kraštus, kaip Šveicariją, Vokietiją ir kitur. Jaunas Lietuvos kunigaikštis Mikalojus Radvila Juodasis (1515 - 1565; išgyvenęs tik 50 metų), būdamas Šveicarijoje, nuodugnai susipažino su Kalvino reformacija ir vėliau pasidarė jos šalininku. Kadangi jis buvo ypač didžiai įtakingas Lietuvos valdžioje ir bajorų tarpe, tai jo pavyzdžiui pasekė ir daugelis bajorų. Gi Liuterio reformacija bajorams nebuvo paranki svarbiausia dėl to, kad liuteronų bažnyčių vidaus įrengimas jiems dar per daug priminė katalikybę ir kad liuteronizmas daugiau krypto į mistinį pietizmą, atitoldamas nuo kasdieninės realybės reikalų. Lietuvos bajorams ir didikams Kalvino reformacija buvo parankesnė ir jie mielai ją priėmė. Patys perėję į Kalvino reformacijos Bažnyčią, bajorai šį tikėjimą įvedė ir savo dvaruose. Nors liaudis buvo raginama lankyti evangeliškas pamaldas, tačiau ji, anuo metu tūnodama didžiame baudžiavos skurde ir neturėdama pakankamo protinio išsilavinimo bei dvasinio subrendimo į religines tiesas įsigilinti, per trumpą laiką nepajėgė Evangelijos tikėjimą giliai bei tvirtai persiimti. Tai liaudies padėčiai yra būdingas vieno žmonių atstovo pasakymas Taronio sinode 1595 metais: „mes, kaimiečiai, žmonės neturtingi, ir mums visai nėra laiko mąstyti apie Dievą, nes ponai ir nedėdieniais randa mums gana darbo, ir nuo šios sunkios vergijos neišgelbės mus nei Dievas, nei velnias“. Vėliau, sąlygoms verčiant, bajorų daugumai grįžus į katalikybę, suprantama, kad ir liaudis vėl tapo katalikais, nes anuo metu vyravo dėsni: kieno valdžia, to ir religija.

Lietuvoje reformacijos pradžioje reformatai (arba kitaip vadinami kalvinai) su liuteronais veikė vieningai. Lietuvos didikai, statydami protestantų bažnyčias, iš pradžių nedarė skirtumų tarp reformatų ir liuteronų. Pavyzdžiui, kunigaikščiai Radvilai net ir pašalpas skirdavo liuteronų kunigams. Bet ilgainiui toji vienybė pradėjo silpnėti. Nors kalvinų ir liuteronų tikėjimo aiškinimai kiek skiriasi (pvz., skirtingas Šventos Vakarienes aiškinimas), bet jau Zwinglio su Liuteriu susitikimas Marburge 1529 metais parodė, kad visais atžvilgiais juodu sutarė, tik Šventą Vakarienę jie nevienodai aiškino ir tik tuo klausimu nesutarė. Šis skirtumas pasireiškė ir Lietuvos reformatų bei liuteronų santykiuose. Laikui bėgant, tarp liuteronų ir reformatų vienybė silpnėjo, ir pagaliau 1563 metais susidarė dvi skirtingos savarakiškos bažnytinės organizacijos. Vėliau, nors ir buvo svyravimų santykiuose, Lietuvos protestantai suprato, kad skaldymasis ir nedraugingi veiksmai tik jiems patams kenkia. Todėl vėl buvo daromos pastangos šioms dviem broliškoms Bažnyčioms suartėti, net susijungti. Tos pastangos ryškiausiai pasireiškė sinoduose.

Lietuvos reformatai ir liuteronai sukūrė savo bažnytinę santvarką. Jų tikėjimas yra pagrįstas šventu Raštu ir ištikimybe

Liuterio vardo bažnyčia Jerutje, statyta 1612 m. Pirmoji lietuvių evangelikų parapija buvo įkurta 1530 metais.

Trivieniam Dievui. Bažnytinis reikalas tvarko tikybinės bendruomenės rinkti atstovai ir jai patarnauja kunigai. Parapijų rinkti pasauliečiai atstovai ir jų kunigai suvažiuoja į sinodą ir čia sprendžia savo tikybinis reikalus. Lietuvos evangelikų, arba kitaip sakant protestantų, sinodai įvykdavo jau apie 16 amžiaus antrąją pusę. Toks jų bendras sinodas pastoviai susirinkdavo Vilniuje nuo 1559 metų. Iš pradžių tokie sinodai būdavo bendri, kur dalyvaudavo ir liuteronai, ir kalvinai, ir husitai bei kiti protestantai. Tik nuo 1563 metų ir kalvinai, ir liuteronai pradėjo šaukti kiekvieną savo atskirus sinodus. Bet karts nuo karto būdavo šaukiami ir bendri sinodai, kur atsirasdavo asmenų su nauju įkvėpimu ir pasiryžimu stengtis tą dviejų Bažnyčių susivienijimo pasiekti. Deja, kaip Liuteris su Zvingliu Marburge dėl vieno punkto nesutarė, taip ir Lietuvos liuteronai ir reformatai net per kelis šimtus metų dėl to paties punkto nepajėgė galutinai susitarti. Tiesa, šio punkto skirtumas šiais laikais nebe taip aštriai pabrėžiamas. O reformatų Bažnyčios generalinis superintendentas kunigas prof. dr. P. Jakubėnas Lietuvos evangelikų bendrume suvažiavime Kaune 1936 metais pabrėžė, jog jau seniai praėjo tie laikai, kada dėl raidės buvo keliama didžiausi ginčai. Jis tuomet nurodė, kad svarbiausiai mus visus vienija tikėjimas gyvu Trivieniu Dievu.

Istoriniai duomenys rodo, kad reformatų pastangoms susivienyti su liuteronais kliudė ir tai, jog jie siekė patraukti į savo pusę Lietuvos Didįjį Kunigaikštį ir įtaigauti vispusiškai Lietuvos gyvenimą. Šias reformatų pastangas stipriai rėmė ir kunigaikščiai Radvilai. Įdomu priminti, kad ir Prūsijos kunigaikštis Albrechtas siekė įgyvendinti vieningą reformaciją Prūsų ir Didžiojoje Lietuvoje. Bet, kaip jau anksčiau minėta, Lietuvos liuteronai, laikydamiesi pietistiškos krypties, o svarbiausia — turėdami vadovaujantį asmenį ne lietuvių kilmės, vengdavo dalyvauti Lietuvos gyvenimo santvarkoje ir kai kada net griežtai atmesdavo

reformatų pastangas susivienyti. Taip, pvz., liuteronai atmetė 1577 sinodo nutarimus, pagrįsdami, kad kalvinai religine vienybe siekia politinių tikslų ir nori patraukti karalių ir protestantizmą. Tik pagaliau 1719 metais Kėdainiuose įvykusiame sinode liuteronų ir reformatų buvo sutarta, kad vieni antriems leis savo bažnyčiose atlikti pamaldas kiekvienam savo tvarka.

Mūsų laikais keliamas visų krikščionių bažnyčių suartėjimo klausimas. Vyksta vadinamas ekumeninis judėjimas. Bažnyčios ilgiai krikščioniškos vienybės ir bendradarbiavimo. Ir reikia pasakyti, ypač po paskiausio karo, jau geras galas pažengta pirmyn. Pagrindas ekumeniniam bendradarbiavimui yra pati Evangelija, nes Kristaus įkurtoji bažnyčia yra viena ir visi krikščionys turi būti vieningi Jame. Todėl Liuterio šūkis: „Atgal prie Evangelijos, prie Kristaus, tikėjimo“ yra ir mūsų laikų šūkis. Todėl mes tikime, kad per Liuterį esame atvesti ne prie liuteroniškos bažnyčios, bet prie visuotinės krikščioniškos bažnyčios, kurios galva yra Kristus. Ir mes visi daugiau suartėsime, jei daugiau visi į Dievą Žodį, į Evangeliją įsigilinsime. Kelias į vienybę eina per centrą, per Evangeliją. Tada nustoja savo ypatingos reikšmės visos pertvaros ir bažnytinės formos. Krikščionis, stovįs ant Dievo žodžio pagrindo, yra krikščionis, siekias vieningumo.

Jaunųjų Lietuvių Rašytojų konkursas

Novelės premijos — \$600.00 ir \$400.00. Eilėraščių — \$500.00. Konkursą skelbia JAV LB Kultūros taryba. Premijų mecenatas — Lietuvių Fondas.

1. Konkursą dalyvių amžius — 18 iki 35 metų.
2. Konkursiniai kūriniai atsiunčiami iki 1983 m. gruodžio 31 d. šiuo adresu: Jaunųjų Rašytojų konkursas, 4249 Lambert Rd., So. Euclid, Ohio 44121.
3. Konkursiniai kūriniai rašomi lietuvių kalba mašinėle arba gerai įskaitomu rankraščiu. Eilėraščių reikia atsiųsti po penkis.
4. Kūriniai pasirašomi slapyvardžiu, pažymint amžių, pvz., Liepa, 32. Slapyvardis su adresu užrašomas ant užlipinto voko, kuriame įdėta tikroji pavardė, adresas ir telefono numeris.
5. Vertinimo komisija visa iš Clevelando: Juozas Stempuzis (tel. 1-216-382-9268), Dalia Staniškienė ir Vacys Kavaliūnas.
6. Konkursiniai rankraščiai nebus gražinami. Autoriai pasilieka nuorašus.
7. Novelės temą laisvai pasirenka pats autorius. Jos ilgis — iki 20 puslapių.
8. Premijuotieji kūriniai tampa JAV LB Kultūros tarybos nuosavybe.

JAV LB Kultūros taryba

Martyno Liuterio giesmės lietuvių evangelikų giesmyne

TVIRČIAUSIA APSAUGOS PILIS

Yra mums Viešpats Dievas;
Bėdoj mūs skydas ir viltis,
Pagalba tik jis vienas.
Senasis priešas vis
Mus tyko, kaip žaltys;
Baisinga jo galia
Ir didelė klasta,
Nėra lygaus jam žemėj.

Ak, mūsų pajėga menka,
Mums veikiai žūti reiktų,
Jei Dievo karžygio ranka
Pagalbos mums neteiktų.
Ar tu dar klausi, kas
Galingas vyras tas?
Tai Kristus, Viešpats mūs,
Kurs Dievas ir žmogus,
Jis turi nugalėti.

Jei žemė bus pilna velnių,
Mus norinčių praryti,
Ne per labai bus mums baisu,
Pavyks atsilaikyti.
Nors pagiežą prieš mus
Pasaulio viešpats siųs,
Ne ką mums padarys:
Lengviausiai pražudys
Jį gyvas Dievo Žodis!

Jie turi Žodį su tiesa
Palikt be abejonės.
Pas mus pats Dievas su dvasia
Ir apstumu malonės.
Jei garbė ir turtas,
Jei žmonė ir vaikus,
Gyvybę mums išplėš,
Jie nieko nelaimės:
Mums lieka karalystė.

AŠ IŠ DANGAUS ČION ATEINU,
Naujiengą gerą jums nešu.
Klausykites didi, maži:
Naujiena ši tokia graži.

Jums gimė šiandien iš tyros
Mergelės, išrinktos, skaisčios,
Vaikelis nuostabiai gražus,
Kurs jums didžiausias džiaugsmas bus.

Tai Jėzus Kristus. Viešpats mūs,
Kurs iš bėdų išgelbės jus.
Jisai mielai jus išganys,
Nuo nuodėmių jus apvalys.

Palaimą visą duos jis jums,
Kurį pritaistė Tėvas mums,
Kad su mumis visi drauge
Gyventute jūs danguje.

Dėmėkitės žymes gerai:
Tai prakartas ir vystyklai,
Ten guli kūdikis romus,
Pasaulio Viešpats prakilnus.

Todėl skubėkime linksmi
Visi su šerdžiais į tenai
Stebėt, ką Dievas melame
Mums dovanų Sėnuje.

Širdie, pažvelk tu atidžiai:
Kas guli prakarte saldžiai?
Kas gi tas kūdikis gražus?
Tai Jėzus, Viešpats mūs brangus.

Šlovingas ir meilus svety,
Tu ir manęs neaplenki.
Mane varge tu aplankai,
Kaip atsietiesiu tau už tai?

Liuterio giesmės „Ein feste Burg ist unser Gott“ rankraščio originalo faksimilė.

Visatos Viešpatie kilnus,
Kaip tu likai toks nežymus,
Jog prakarto šienę gulei,
Nors žemė, dangų tu valdei?

Jei šis pasaulis net visus
Paklotų savo tau turtus,
Tačiau visoj didybėj jis
Per menkas būtų tau lopšys.

Aksomas tavo ir šilgai
Stambi žolė ir vystyklai,
Kuriuos, karaliau malonus,
Šviti dangaus šlove skaisčius.

Taip man parodai, kad visa
Pasaulio turtų prabanga,
Galybė žemiškos garbės
Neturi tau jokios vertės.

O, Jėzau, mylimas svety,
Lovele švairį renk many
Guleti gilumoj širdies,
Kad neužmirščiau aš tavęs.

Tuomet aš džiaugčiaus visados
Net savo didelių varguos,
Kalėdų giesmę tau saldžiu
Giedočiau vis širdies balsu.

Aukščiausiam Viešpačiui garbė,
Mums Sėnų siuntusiam šlove!
Tuo džiaugias angelai šventi,
Gadynę naują skelbdami.

LAIKYK MUS, DIEVE, VISADOS
Prie žodžio amžinos tiesos;
Globok savo Sėnaus tarnus,
Sudrausk jo priešus nelemtus.

O, Kristau, Viešpatie visų,
Apgink krikščionis nuo bėdų,
Kad už malonę nuoširdžiai
Tave jie girtų amžinai.

Šventoji Dvasia, mus valdyk,
Dermėj bažnyčių išlaikyk;
Parvesk po žemiškos būties
Mus į gyvatę iš mirties.

Martynas Liuteris yra sukūręs nemažai bažnytinio giesmių, vėliau paplitusių po pasaulį. Bene žinomiausios yra „Ein feste Burg ist unser Gott“ ir kalėdinė „Vom Himmel hoch da komm' ich her“, kurių čia spausdinamos lietuviškos versijos yra iš Evangelikų giesmyno (Minden: Lietuvių evangelikų liuteronų Bažnyčios vyriausioji taryba tremtyje, 1957). „Muzika yra viena gražiausių Dievo dovanų, ji dažnai mane paskatino ir sušildė“, sakė Liuteris. Pagal Lietuvių Enciklopediją, „Liuterio bažnytinės giesmės sugestvios, muzikaliai ir aukštos literatūrinės vertės“.

Lietuvių evangelikų liuteronų Tėviškės parapijos muz. Arūnas Kaminskas, dabartinis Lietuvos Operos dirigentas.

Pajūris (aliešus)